

Til:
Næringsdepartementet v. statsråd Iselin Nybø
Utenriksdepartementet v. statsråd Ine Eriksen Søreide

Bergen, 22. desember 2020

Politisk innspill til regjeringens eksportsatsning

Avsenderne av dette brevet takker regjeringens for arbeidet som er gjort med en ny eksportbehandlingsplan for Norge og viljen til å tenke nytt om innretningen på offentlige virkemidler for eksportfremming.

Bakgrunn

Det er vår vurdering at den negative eksportutviklingen generelt for norsk næringsliv er alvorlig og representerer en utfordring som må løses hvis Norge skal opprettholde verdiskapning og sikre velferden. Koronasituasjonen og oljeprisfallet har forverret situasjonen og Vestlandet, som den mest eksportintensive regionen, rammes ekstra hardt¹.

Norsk eksport er hovedsakelig råvarebasert, og havnæringene står for den største eksportandelen. Vestlandet har klart høyest eksport per sysselsatt i næringslivet. Selv om 19 prosent av nasjonal fastlandseksport kommer fra Vestland (89 milliarder i 2019) må næringslivet øke fastlandseksporten med 8-9 mrd. pr. år (i tillegg til evt. nedgang i eksport av petroleumsprodukter) for å kompensere for fallende eksportinntekter². Skal Norge opprettholde eksisterende og videreutvikle nye næringer, må landet svare offensivt på denne utviklingen.

Norsk eksport skiller seg fra andre vesteuropeiske land ved å i større grad være orientert mot råvaremarkeder. Dette eksemplifiseres ved at petroleumsprodukter, sjømat, metaller og andre produkter fra prosessindustrien til sammen utgjør over 70 prosent av Norges samlede eksport (ibid.). Norge trenger å øke eksportandelen innen videreforedledede varer og teknologi.

Vi representerer noen av de største og viktigste næringsklyngene i landet innen: energi, marin, finans- og medieteknologi. En stor andel av bedriftene som representeres har en overvekt av eksport av sin totale omsetning.

Vi er glade for at næringsminister Nybø på lanseringen av eksportbehandlingsplanen inviterte næringslivet til et tettere samarbeid om eksportfremme, og vi ser frem til å følge opp handlingsplanen i samarbeid med regjeringen. I den forbindelse ønsker vi å peke på noen utfordringer og muligheter som ligger i fremtidige norske eksportmuligheter og komme med konkrete forslag til arbeidet regjeringen og relevante departementer arbeider med.

Våre forslag til økt eksport

Sett strategiske mål for eksport

Vi er glade for at regjeringens handlingsplan ser behovet for en styrket strategisk satsing på arbeidet med eksportfremme. Vi savner derimot at Regjeringen setter konkrete overordnede mål og har klare visjoner om hvor vi skal. Norge risikerer å bli utkonkurrert av andre lands eksportsatsninger uten klare og målsatte strategier for Norges eksportnæringer. Næringslivet har behov for en klar retning for utviklingen.

Vårt innspill:

«Regjeringen etablere en ny offensiv eksportstrategi med konkrete mål og operasjonelle tiltak som gir føringer i planleggingen for de enkelte næringene.»

¹ Regional effekt av korona for norsk eksportrettet næringsliv (2020): <https://www.menon.no/regional-effekt-korona-norsk-eksportrettet-naeringsliv/>

² Rigget for eksport (2020): <https://www.innovasjon norge.no/globalassets/0-innovasjon norge.no/om-innovasjon-norge/nyheter/rigget-for-eksport.pdf>

Etabler samhandling med eksportnæringene

Norges komparative fortrinn ligger i våre største eksportnæringene. Her er vi på mange områder verdensledende, og ny teknologi og utvikling skjer i høyt tempo. Dette har man greid ved å prioritere gunstige rammevilkår for satsningsnæringene i en oppstartsfase. Derfor foreslår vi at det etableres avtaler med spesifikke sektorer, bransjer eller verdikjeder der næringen og myndighetene sammen forplikter seg til mål og virkemidler³. For å unngå at satsningene blir utkonkurrert av andre lands satsninger på samme næringene bør ambisjonsnivået for utviklingen her hjemme korrespondere med markedet ute. Dette vil gi mer forutsigbarhet og risikovilje fra det private næringslivet. Avtalene kan også bidra til å sikre norsk innhold i offentlige anbud og skape et hjemmemarked som er viktig for eksportsatsningen.

Eksempler på næringene og verdikjeder som vil være relevante for slike sektoravtaler er grønn skipsfart, havbruk, havvind, batteri, hydrogen, karbonfangst, -lagring og bruk, olje og gass, finans- og medieteknologi.

En kartlegging viser at bedrifter har mer behov for erfaringsutveksling med andre bedrifter enn med det offentlige virkemiddelapparatet når de skal etablere seg internasjonalt⁴. Klyngene og næringsforeningen som er representert i dette brevet jobber systematisk med omstilling og internasjonalisering og sitter på mye og verdifull kompetanse om muligheter i internasjonale markeder og om norsk teknologiutvikling. Dette anerkjennes i regjeringens handlingsplan, men det savnes konkrete tiltak til hvordan dette skal utnyttes effektivt til landets eksportsatsning.

Vårt innspill:

«Regjeringen etablerer sektoravtaler mellom næringene og myndighetene som konkretiserer eksportsatsningene. De nasjonale og globale klyngene og regionale næringsforeninger involveres i arbeidet for å sikre bred forankring med eksportmiljøene.»

«Regjeringen gir internasjonalisering og eksport høyere prioritet i klyngeprogrammet, blant annet ved å inkludere internasjonalisering i programmets formål og ved å øke prosjektenes økonomiske rammer»

Bruk offentlige anbud/anskaffelser til å bygge norsk eksportindustri og teknologi

Mange nye bærekraftige løsninger har stort eksportpotensial, men der det ikke eksisterer et modent marked er oppstartsrisikoen for høy i mange prosjekter. Ved å bruke offentlige innkjøp og anbud strategisk kan myndighetene bidra til å utvikle og kommersialisere teknologi, posisjonere norske bedrifter i sterkt voksende internasjonale markeder og prioritere støtte- og insentivordninger som virker utløsende på nye prosjekter. For at man skal lykkes må det settes høyt krav til norsk innhold. Eksempler på slike nye industrielle satsninger er: havbruk, havvind, batteri, hydrogen, karbonfangst og -lagring, finans- og medieteknologi.

Vårt innspill:

«Regjeringen sikrer at offentlige innkjøpsordninger brukes strategisk i prioriterte næringene for å utvikle et hjemmemarked og dermed gir bedriftene viktige referanseprosjekter for videre eksport.»

«Regjeringen sikrer at det er minst 40 prosent norsk innhold i anbud og anskaffelser som har eller kan ha stort eksportpotensiale i strategisk utvalgte sektorer.»

Forenkling av virkemiddelapparatet

Nærings- og fiskeridepartementet satt i 2019 i gang arbeidet med full gjennomgang og vurdering av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Konsulentrapporten fra Deloitte⁵ kom med anbefalinger om innretning og organisering. En omfattende del av rapporten peker også på økt eksport for å utvikle verdiskapende arbeidsplasser og for å sikre omstillingen av norsk næringsliv. Ifølge rapporten bør

³ I Storbritannia har de inngått en rekke sektoravtaler, f.eks. «[offshore wind sector deal](#)», der havvindnæringen og myndighetene blitt enige om felles mål om å femdoble eksporten av britisk havvindteknologi og tredoble antall arbeidsplasser innen 2030.

⁴ Kartlegging blant Bergen Næringsråd sine medlemmer (2017): <https://bergen-chamber.no/nyheter/siste-nytt/2017/12/bedrifter-lytter-helst-til-andre-bedrifter/>

⁵ Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet (Deloitte 2019):

<https://www.regjeringen.no/contentassets/0f8355831ed346c38fba23362eaa59be/helhetlig-anbefaling-om-innretning-og-organisering-av-det-naringsrettede-virkemiddelapparatet.pdf>

derfor suksess på eksportområdet «tillegges større vekt i virkemiddelapparatet». En av hovedkonklusjonene i rapporten er at virkemiddelapparatet ikke fungerer godt nok og at det er et uoversiktlig tilbud. Dette er den viktigste årsaken til at bedrifter ikke benytter seg av dagens verktøy, viser rapporten⁶.

Selv om søknadsprosessen er noe forenklet de siste årene er det fortsatt svært krevende å søke, og det vi hører fra mange medlemsbedrifter er at de faktisk gir opp underveis. Svært mange bedrifter er avhengig av ekstern konsulenthjelp for å skrive søknader⁷. Det haster å få på plass en effektiv og helhetlig satsning på virkemidlene til eksportfremme.

Vårt innspill:

«Regjeringen intensiverer og fullfører arbeidet med å styrke og effektivisere virkemiddelapparatet. Dette gjelder spesielt de verktøyene som skal hjelpe bedrifter med eksportpotensial til å lykkes ute.»

Eksportfinansiering

Vi er positive til sammenslåingen av Eksportkreditt Norge og GIEK. Det er likevel viktig å understreke at eksportfinansieringen er et av de viktigste virkemidlene for bedrifter til skalering internasjonalt, og at målet for sammenslåingen derfor må være å styrke konkurransedyktigheten ytterligere gjennom økte rammer for garantier og lån. Det er her ikke snakk om å få ytterligere subsidier, men tilgang på lånerammer og risikoreducerende finansiering. Dette vil gi bedriftene nødvendig likviditet og finansiering til en rimelig penge. Øvrige finansinstitusjoner vil stille ytterligere opp dersom risikoen reduseres.

Teknologiutviklingen og omstillingen i næringslivet går raskere enn noen gang og dette krever enda mer kompetanse og forståelse for eksportmulighetene som Norge har. Derfor mener vi det er behov for å etablere et bredere sett av finansierungsordninger og at eksportmiljøene kommer tettere på prioriteringer som sikrer eksportbedriftene driftskapital og finansiering til skalering og internasjonalisering. Ordningene må være enkle og effektive å søke om for SMB-bedrifter.

Vårt innspill:

«Regjeringen etablerer et bredere sett av virkemidler samt øker bevilgningene og rammer for driftskapital og finansiering for eksportbedrifter.»

«Regjeringen etablerer ordning for spisset rådgivning og bransjekompetanse som direkte bistår bedriftene til å vinne internasjonale kontrakter»

Med vennlig hilsen

Anne Jacobsen
Daglig leder
NCE Media City

Atle Sivertsen
Daglig leder
NCE Finance Innovation

Hege Økland
Daglig leder
NCE Maritime CleanTech

Marit Warncke
Administrerende direktør
Bergen Næringsråd

Nina Stangeland
Daglig leder
NCE Seafood Innovation

Owe Hagesæther
Daglig leder
GCE Ocean Technology

Siv-Kathrin Toft Remøy-Vangen
Daglig leder
Maritime Bergen

⁶ Gjennom to omfattende spørreundersøkelser svarte 59 prosent av dagens brukere og 80 prosent av dagens ikke brukere at de er uenig i at virkemiddelapparatet er oversiktlig. Ikke-brukerne opplyser at et uoversiktlig tilbud er den viktigste årsaken til at de ikke benytter seg av virkemiddelapparatet (Deloitte 2019).

⁷ Innspill til Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet fra Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (2019)

For ytterligere informasjon:
Johannes Magnus
Næringspolitisk rådgiver, Bergen Næringsråd
Mobil: 90 26 70 83